

ГАЗЭТА Выходзіць раз у тыдзень — ца на а 30 н. ФЭН.

LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE“	DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND“	THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER “THE FATHERLAND,”
--	---	---

№ 15-16 (451-452)

Нядзеля, 19 красавіка 1959 г.

ГОД ВІДАЊНЯ 13

У няласцы МасквыЦяпер Тыбэт

У газэце «Советская Белоруссия» з 26 сакавіка г. г. было зьмешчана інфармацыйнае паведамленьне аб пленуме Цэнтральнага Камітэту ЦК Беларусі, які адбыўся 24-25 сакавіка. Пленум разглядаў два пытаньні: аб палепшаньні працы з кадрамі й мерапрыемствы для ажыццяўленьня пастановаў сьнежаньскага (1958 г.) пленуму ЦК КПСС ды выкананьня сацыялістычных абавязаньняў, якія прынялі калгасы й саўгасы рэспублікі на 1959 год.

Першы даклад зрабіў сакратар ЦК КПБ Г. Кісялёў. У пачатку свайго дакладу Кісялёў адзначыў, што працоўныя Беларусі шырока разгортваюць сацыялістычнае спаробніцтва дзеля ажыццяўленьня «вялізарнай праграмы будаўніцтва камунізму». Ён пахваліўся, што кіраўніцтвам КП Беларусі апошнімі часамі было шмат зроблена для падрыхтоўкі кадраў. Амаль усе сакратары партыі й старшыні аблвыканкомаў, паводля Кісялёва, а навет сакратары райкомаў і гаркомаў на 91 працэнт маюць вышэйшую асьвету. Праўда, ён да людзей з вышэйшай асьветай залічыў і тых, што закончылі партыйныя школы.

Паводля даўно ўжо ўстаноўленага парадку, пасля г. зв. станючых фактаў і розных дасягненьняў, Кісялёў пералічыў некалькі раёнаў, партыйныя й савецкія кіраўнікі якіх ня маюць здольнасьцяў ажыццяўляць «планы будаўніцтва камунізму».

Пасля дакладу разгарнуліся г. зв. спрэчкі. Ўдзельнікі пленуму больш за ўсё гаварылі аб недахопах працы ў раёнах. Толькі сакратар Верасцейскага

абкому Машэраў у сваім выступе адзначыў, што Савет міністраў БССР міністэрства й арганізацыі рэспублікі павінны перабудаваць сваю працу. Так, паводля яго, Савет міністраў БССР мала цікавіцца й не кантралюе, як выконваюцца тыя пастановы, што сам выносіць, слаба кіруе дзяржаўным апаратам, каб удачна праводзіць у жыццё пастановы партыі і ўраду.

Даклад Кісялёва й выступы ўдзельнікаў пленуму былі зьмешчаны і з значным скарачэньнем, і зь іх фактычна ня відаць было, каб гэты пленум адрозніваўся чым-небудзь ад папярэдніх пленумаў. Толькі ў перадавыцы «Советской Белоруссии» з 27 сакавіка, прысьвечанай пленуму, неспадзявана было адзначана, што на пленуме вайстра крытыкавалася праца Дзяржпліну БССР, саўнаргасу ды іншых міністэрстваў і ўстановаў за буйныя недахопы ў працы з кадрамі. «Паважныя заўвагі былі выказаны і ў адрас Савету міністраў БССР», — адзначана ў перадавым артыкуле.

Аднак справа выглядае куды больш паважна, чымся гэта можна было-б судзіць паводля матар’ялаў, зьмешчаных у менскіх газэтах. У «Правде» з 30 сакавіка г. г. быў зьмешчаны артыкул «Павышаць адказнасьць кадраў у зьмэганых за ажыццяўленьні пастановаў партыі (З пленуму ЦК КП Беларусі)». У гэтым тэксце ўзгадваюцца карэспандэнты «Правды» А. Зенчанка й І. Новік паведамаюць, што на пленуме ЦК адзначалася, што Савет міністраў БССР ня выяўляе ініцыятывы ў «вырашэньні насцьёўных пытаньняў». Віна за гэта ўскладаецца на старшыню

Савета міністраў Аўхімовіча й ягоных заступнікаў Клімава, Золава й Каменскага. На пленуме прыводзіліся прыклады дрэннае працы старшыні Дзяржпліну Малініна. Шмат гутарак было аб недахопах працы міністэрства сельскае гаспадаркі й Ўлцэнкі й Шаўрова, якія, быццам, дапусьцілі буйныя памылкі ў падборы й падрыхтоўцы кадраў.

Няма ніякага сумлеву, што пасля ўсяго гэтага будучь зроблены гэтак званыя арганізацыйныя выснавы. Тамусяму прывядзца расстацца з высокімі пасадамі. Шмат хто задумаецца, як-бы ўтрымацца на паверхні. Чыстка пройдзе зьверху й да самага низу. Ня відаць яшчэ пакуль-што, пад якім выглядам яна будзе праводзіцца на Беларусі. Магчыма пад выглядам недастатковай настойлівасьці й заўзятасьці, а галоўна адеутнасьці сыляпога захаплення «надзвычайнай праграмай» будаўніцтва камунізму ў бягучай сямігодцы. Магчыма старшыня Савету міністраў БССР Аўхімовіч і старшыня Дзяржпліну панясучь кару, што яны мелі смеласьць гаварыць аб недастатковасьці фінансавых сярэдкаў Масквой для важных аб’ектаў

Да пытаньня „дзяржаўнага разьмежаваньня“

Выступаючы 7 сакавіка сёлета перад «канфэрэнцыяй працоўных» у Ўлэйшчыгу, Хрушчоў, кранаючыся нямецкіх усходніх межаў, прывяўціў таксама крыху ўвагі польска-беларускім і польска-ўкраінскім межам і наагул савецкаму прынцыпу разьмежаваньня між народамі. У першым выпадку ён выказаў заўвагу, што Беларусы й Украінцы маглі-б таксама не пагадзіцца і з сваімі заходнімі межамі, бо яны, калі навет выходзіць зь ведамае лініі Кэрзона, адразаюць значную частку беларускай і ўкраінскай тэрыторыі да Польшчы.

У другім выпадку Хрушчоў асьветчыў, што пры «сацыялізьме» нацыянальныя й дзяржаўныя межы не павінны іграць вялікае ролі, бо тут справа йдзе наагул аб адміраньні дзяржаўных межаў. Гэта відаць на прыкладзе СССР, — працягваў Хрушчоў, — дзе пытаньне нацыянальнага й дзяржаўнага разьмежаваньня ўжо адпала, і адпала таму, што савецкія народы, адносячыся адначасна зь вялікай пашанай да гістарычна вытвараных нацыянальных межаў між імі, занятыя іншай куды паважнейшай справай — справай збудаваньня новага «камуністычнага» грамадзтва й новага жыцця. Пайменна гэта іх аб’ядноўвае й вызначае іхныя палітычныя шлях, а ня нейкія там нацыяналістычныя разважаньні пра дзяржаўныя межы.

Але, зазначаў далей Хрушчоў, ува ўмовах капіталістычнага сьвету трэба ўсімі сіламі падтрымоўваць нацыянальную сувэрэннасьць слабеішых краінаў, каб ня даць гэтым самым магчымасьці «імперыялістычым» замацавацца на іхняй тэрыторыі. Трэба заўсёды і усюды перасякаць «імперыялістычныя імкненьні» зьнесці пагаранічныя бар’еры — гэта зьяўляецца адкрытым пацігам да зьнішчэньня нацыянальнай незалежнасьці народаў.

Пакідаючы пакуль што ў баку падобную эгаістычную дыялектыку Хрушчова, пярэйдзем да савецкага разьмежаваньня Беларусі. Гэта дасьць магчымасьць лепш зразумець брутальнасьць савецкае палітыкі ў нацыянальных разьмежаваньні, запраўдную сутнасьць «савецкага адміраньня дзяржаўных межаў» і наагул пакажа на савецкі прынецп зьнясеньня дзяржаўных межаў пры так званым паступовым пераходзе да «камуністычнага грамадзтва» й уладжаныні «адзінага безьдзяржаўнага сусьветнага камуністычнага грамадства». А гэты прынцып асноўваецца на сіле й то-

ВОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА-ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BAČKAUSČYNA“ („VATERLAND“) Herausgeber: Wladimir BORTNIK

Postadresse: Die Weissruthenische Zeitung „Bačkauščyna“ („Das Vaterland“), (13 b) München 19, Schliessfach 69.

Druck: „LOGOS“, Buchdruckerei u. Verl., G.m.b.H., München 19, Bothmerstr. 14
Ц а н а : Нямецчына: на год — 14,— м.; 6 м-цаў — 7,50 м.; 3 м-цы — 4,25 м.; ЗША і Канада: на год — 8,— д.; 6 м-цаў — 4,50 д.; 3 м-цы — 2,50 д.; 1 нумар — 0,20 д. Ангельшчына й Аўстралія: 39 шыл.; 21 шыл.; 12 шыл.; 1 шыл. Бэльгія: 210 фр.; 120 фр.; 75 фр.; 5 фр. Францыя: 800 фр.; 450 фр.; 250 фр.; 20 фр. Аргентына: 80 пэз.; 45 пэз.; 25 пэз.; 2 пэз. Перасылка лётніцкай поштай капітэ падвойна. Падавойныя нумары капітэ падавойна. Паадзіночныя нумары газэты разам з «Кала-Скам» ўважваюцца за падавойныя.

Банковае konto: Zeitung „Bačkauščyna“, Konto Nr. 857-125, Bay. Hypotheken- u. Wechselbank, München.

поўнай незалежнасьці, калі ён гэтага жадае. Рэч зразумелая, захапіўшы ўладу — як праўдзівы камуністычны правадыр — Мао забыўся аб сваім абавязаньні, больш таго — паступова пачаў пасягаць на аўтаномію Тыбэту. Зварот тыбэцкага ўраду да Арганізацыі Задзіночаных Нацыяў ня даў ніякіх вынікаў: ньюёрская гаварыльнае суплыла галовы, як выблытацца з карэйскай вайны, а тут яшчэ нейкі Тыбэт...

Тыбэццам не заставалася нічога іншага, як скапітуляваць. Аднак і Мао яшчэ тады ня чуўся дастаткова моцным, дык, каб «захаваць твар», у падпісанай у 1951-м годзе ўмове з тыбэцкім урадам, ён абавязаўся шанаваць аўтаномію Тыбэту, не зьмяняць ягонага суплыіаага ладу й не зьмяняць рэлігійнай і палітычнай улады Далая Лямы.

Мао, як прававерны камуністычны кіраўнік і ідэялёг, рэч зразумелая, ня меў намеру выконваць і гэтыя абавязаньні.

Як ведама, Масква мае заўсёды ў запасе сваіх мар’янатак — урадавы гарнітур для кажнай ішчэ вольнай краіны — такіх ульбрыхтаў, беруатаў, готвальдаў і іншых, якія цярпліва чакаюць на свой час. За гэтым прыкладам Масквы пайшоў Пекін і таксама гадуе мар’янатак — урады для розных азіяцкіх краінаў. І вось адзін зь іх дачкаўся свайго часу. Пачаўна Ляма, з паходжаньня Кітаец, пасля ўцёкаў Далая Лямы ў Індыю, на загад Пэкіну пераняў уладу ў Тыбэце, а Кітайцы пачалі жорстка распраўляцца з насельніцтвам.

Можна спадзявацца, што тыбэцкае паўстаньне яшчэ нейкі час будзе працягвацца ў гарыстых раёнах, аднак не гэта мець ніякіх ілюзіяў што да ягонага заканчэньня. Чырвоны кітайскі дракон праглыне сваю ахвяру.

Ніхто не паможа гэроіскам тыбэцкім змагарам за свабоду, які ніхто не памог Вугорцам у 1956-м годзе. Арганізацыя Задзіночаных Нацыяў мае выгоднае тлумачэньне, што ні камуністычны Кітай, ні Тыбэт не належаць да гэтай арганізацыі й таму няма падставы да інтэрвенцыі ў гэтым канфлікце. Ўсе выказаньне сымпатыі й спачуваньні тыбэцкім змагарам, але гэтым і канчаецца. Такім чынам, сярод прыяцеляў, пад акампаньямэнт іхных ахаў і охаў, сабакі зайца зьлілі.

Вельмі ў няпрыемным палажэньні апынуўся Нэру — гэты вялікі прыяцель камуністычнага Кітаю, які ўжо 10 год з маньцкай упорыстасьцяй дамагаецца прызнаньня ўраду Мао, адданьня яму Фармозы й прыняцця ў АЗН. Нэру кажнага пераконаваў, што камуністычны Кітай — найбольш міралоўны дзяржава, проста пікасаўскі галубок, а тут раптам — такая прыкрасьць!.. Чырвоны дракон збудзіўся і паказаў зьвярыныя зубы. Тымбольш, што гэтыя зубы апынуліся ў небяспечнай блізіні да самога Нэру. Вось ён цяпер сусьпеш мазгі, як пагадзіць з сабой праблему бясьпекі Індыі, прыязныя пацучцы да Мао й поглядзі сваёй грамадзкасьці на выпадакі ў Тыбэце. Сам Нэру прызнаўся, што гэта вельмі-ж нялёгкае заданьне.

Шмат хто пацяшаецца, што тыбэцкая трагедыя адчыніць вочы тым, хто да гэтага часу ня бачыў агрэсыўнасьці камунізму.

Вельмі сумлеўна.

Калі нехта 41 год — ад падбою Беларусі да падбою Тыбэту — ня бачыў нязлічаных актаў бальшавіцкай агрэсіі — таму ніхто й нічога не паможа.

Як-жа доўга яшчэ трэба чакаць на тое, калі сьвет апамятаецца і ўрэшце скажа агрэсарам: «Стоіць, ні кроку далей!»

І каб гэта было незапозна...

по

І ў Туркестане „нацыяналістычныя ўхілы“

На працягу апошніх некалькіх месяцаў у розных рэспубліках Савецкага Саюзу здарыліся падзеі, на якія варта зьвярнуць увагу й нашым чытачом.

Увага палітычных назіральнікаў была апошнім часам прыкаваная перш за ўсё да падрыхтоўкі, прабегу й пастановаў ХХІ-га сьезду КПСС. Гэты сьезд прыцяміў сабой здарэньні немалой вагі — здарэньні, якія хоць і камэнтаваліся ў заходняй прэсе, але ўсё-ж належнага водгуку не атрымалі.

21-га студзеня гэтага году радыё Ашхабат паведала, што Вярхоўны савет Туркмэнскай ССР «вызваліў Д. Д. Караева ад абавязкаў старшыні Савету міністраў Туркмэнскай ССР ў сувязі з выбарам яго на становішча першага сакратара ЦК камуністычнай партыі Туркмэніі». Караеў заняў месца Сухана Бабаева, які — як было паведамлена ў туркмэнскай савецкай прэсе ўжо 16-га сьнежаня мінулага году — быў зьняты з становішча першага сакратара ЦК КП Туркмэніі «за вялікія памылкі, дапушчаныя ў працы».

Можна было-б падумаць — нічога асаблівага: яшчэ адна ператасоўка на рэспубліканскім узроўні — ператасоўка, якія ў СССР здараюцца ня рэдка. Аднак вельмі хутка выявілася, што справа тут не ў банальнай ператасоўцы, а ў самай запраўдай чыстцы, якая закранула ня толькі першага сакратара ЦК КП Туркмэніі, але й іншых. Другой паводля важнасьці асобай, якую закранула готая чыстка, была сакратар ЦК кампартыі Туркмэніі Дурдыеў — не гаворачы ўжо аб партыйных апаратчыках на абласным узроўні.

Пастанова зьняць Бабаева і з становішча першага сакратара была прынятая на шостым пленуме ЦК камуністычнай партыі Туркмэніі, які пачаўся 8-га сьнежаня мінулага году й трываў некалькі дзён. І вось тут вельмі важны факт: ня глядзячы на тое, што ў савецкай прэсе

аб гэтым ня было згадана ні словам, ёсьць важкія доказы, што на гэтым пленуме была прысутная дэлегацыя прэзыдыюму ЦК КПСС ўключна з Хрушчовам, Кірычэнкам, Мухітдінавам, а таксама й міністрам абароны маршалам Маліноўскім. Ад 8-га да 12-га сьнежаня вышэйпрыгаданыя сябры прэзыдыюму ЦК КПСС сьвяцілі сваёй адсутнасьцяй у Маскве, хоць там за гэты час адбыўся цэлы шэраг немалаважных рэчаў, як сьвяткаваньне саракагодзьдзя вайскавай акадэміі імя Фрунзэ (адным зь першых выпуснікоў якое, дарчы, зьяўляецца маршал Маліноўскі), прыезд альбанскай урадавай і партыйнай дэлегацыі, прыезд высокапастаўленых прадстаўнікоў ангельскай лейбарысцкай партыі, і. г. д. Доказам асабістай інтэрвенцыі сяброў прэзыдыюму ЦК КПСС зьяўляецца й прамова новага першага сакратара ЦК кампартыі Туркмэніі Караева на 15-ым зьезьдзе туркмэнскай кампартыі, які адбыўся 19-20 студзеня сёлета. У сваёй прамове Караеў выказаў «глыбокую ўдзячнасьць ланінскаму цэнтральнаму камітэту КПСС, прэзыдыюму ЦК КПСС і асабіста таварышу Хрушчову за неацэнную дапамогу туркмэнскай партыйнай арганізацыі пры выкрыцьці непартыйных дзеяньняў Бабаева й Дурдыевай...»

Малое адхіленьне: у сваёй прамове Караеў гаварыў таксама, што «у сувязі з сыгналамі няпрыемнага стану рэчаў у бюро ЦК камуністычнай партыі Туркмэніі, ЦК КПСС уважна дасьледваў усе гэтыя матар’ялы». Было-б лягічным думаць, што гэтыя «матар’ялы» былі сабраныя й высланыя «по назначэньню» мясцовым вокам Масквы — старшынём Камітэту дзяржаўнай бясьпекі Баньнікавам (Расеец). Гэта пацвярджаецца тым, што неўзабаве Баньнікаў быў уведзены ў сябры бюро кампартыі Туркмэніі. Але тут цікавае супадзеньне: (Заканчэньне на 2-ой бач.)

Абрагам Лінкольн

(Заканчэнне з папярэдняга нумару)

У той-жа самы дзень, калі Паўдзённая Кароліна абвесьціла аб сваім выхадзе з Ёўніі, было склікана паседжаньне Кан-грэсу, які ў вапошні момант хацеў разгледзець магчымасьці кампрамісу, дзе-лячы новыя тэрыторыі на дзьве часткі: свабодныя й нявольніцкія. Лінкольн аднак адказаў ультыматыўна, што на ўсіх новых тэрыторыях нявольніцтва мае быць забароненае, пакідаючы яго вы-лучна толькі ў паўдзённых нявольніцкіх штатах.

Такім чынам пагроза выхаду паўдзён-ных штатаў з Ёўніі сталася фактам, а Лінкольн тымчасам ня мог яшчэ дзей-нічаць, бо толькі ў сакавіку 1861 году меў пераможны становішча прэзыдэнта.

Гэрбэрт Агар у сваёй кнізе «Абрагам Лінкольн» піша якраз пра гэты пэрыяд у жыцці Лінкольна наступнае:

«Чакаючы свайго тэрміну, Лінкольн напэўна пытаў сябе, што станацца з краінай, калі наступіць дзень ягонага ўступленьня на прэзыдэнцкі гасад. На-мер ягоны быў цвёрды. Калі ён ра-спачне выконваць свае абавязкі й ка-лі яго да гэтага часу не заб’юць, ён будзе дабівацца, каб канстытуцыя за-сталася ў сіле «ў кожнай частцы каж-нага із задзіночаных штатаў». А гэта, як ён ня мог ня ведаць, азначала вай-ну.

«Мы можам сабе ўявіць, якія мукі цярэў Лінкольн, прыходзячы да та-кое наважанасьці. Ён ня мог быць пе-ракананы, што вайна, як разгарыцца, акажацца ня цяжкай. Ён быў знаёмы із срогай запраўднасьцяй, што вайна рэдка выдзе да палепшаньня, часцей за ўсё — да пагоршаньня палажэньня. Але ён таксама ведаў, што гэтым не апраўдваецца пакорнае прыняцьце зла...»

У дачыненні да нявольніцкае сьстэ-мы Лінкольн выказаўся так: «Мы лічым відавочнай праўдай, што ўсе людзі ство-раны роўнымі, што Творцом ім былі да-раваныя некаторыя неадлучныя правы, а ў іх ліку — жыцьцё, свабода й імк-неньне да шчасьця». І як-жа часта ён падчэркваў: «Як я не хацеў-бы быць нявольнікам, так не хацеў-бы я быць і сабсьнікам нявольніка. У гэтым выра-жаецца мая ідэя дэмакратыі».

Ня гледзячы на тое, што ўсе паўноч-ныя штаты ў прэзыдэнцкіх выбарах падтрымалі рэспубліканцаў, было тут аднак далёка да гарманійнае згоды. Роз-ныя групы, групоўкі інтарэсаў, партыі й паасобныя штаты парознама гледзелі на эвэнтуальнасьць вайны з Поўднем. Дзеля таго першым крокам Лінкольна, пасля абняцця прэзыдэнцкага пасаду, было стварэньне такога ўраду, у якім-бы хаця ў пэўнай ступені былі рэпрэ-зэнтаваныя інтарэсы гэтых групаў, а яшчэ больш — заспакоеныя амбіцыі.

Яшчэ да абняцця свайго становішча Лінкольнам, канфэдэраты захапілі цэлы шэраг цывільных, а цывільныя Сум-тэр у Паўдзённой Кароліне, якая яшчэ знаходзілася ў руках фэдэральнага ўра-ду, была ім абкружана. Калі Лінкольн паставіў перад сябрамі ўраду пытаньне пасланьня дапамогі абкружанай цывяр-

дыні, дык адныя зь іх выказаліся суп-раць такога кроку, бо ён азначаў-бы пачатак агрэсыўных дзеяньняў, а ін-шыя проста ўхіліліся ад заняцця па-зыцыі. Лінкольну давялося дзейнічаць на сваю руку. Ён выслаў экспэдыцыю з правіянтам для гарнізону Сумтэр. 12 красавіка 1861 году гарматы канфэдэ-ратаў адкрылі агонь па экспэдыцыі. Грамадзянская вайна пачалася.

Тут няма ні магчымасьці ні навет патрэ-бы апісваць прабег грамадзянскае вайны, але трэба падчкркнуць, што невядома, ці Поўнач перамагла-б, калі-б ня мела тако-га дзяржаўнага мужа, як Лінкольн. Поў-дзень меў куды больш бяззольную ар-мію із здольнымі генэраламі на чале. Поўнач мела геніяльнага палітычнага правадыра — Лінкольна. І яшчэ трэба аддзіць, што 22 верасьня 1862 году Лін-кольн абвесьціў наступнае: **«Асобы, якія маюць статус нявольнікаў у раёнах бунту супраць Задзіночаных Штатаў, будучь абвешчаныя вольнымі 1-га сту-дзеня 1863 году»**. Цікавае, і на нашу думку зусім трапнае, тлумачэньне гэтага Акту Эманцыпацыі дае Гэрбэрт Агар. Ён піша, што гэты акт «быў зусім ваен-ным мерапрыемствам. Лінкольн, павод-ля канстытуцыі, ня меў права разьвяз-ваць нявольніцтва ў паасобных штатах, але ён прысвоіў сабе права вызваліць нявольнікаў бунтаўніка ў якасьні па-караньня за бунт». Вязумоўна, Лінкольн, які сам адносіўся да канстытуцыі як да сьвятасьці, ня мог ісьці на пагвалчань-не яе, але, з другога боку, сваім глыбо-кім розумам, хай сабе й пад ціскам аб-ставінаў, знайшоў формулу (хоць спа-чатку, здавалася, толькі ўмоўную) для скасаваньня такога ганебнае інстытуцыі як нявольніцтва.

Вечарам 14 красавіка 1865 году, калі Лінкольн сядзеў у лёжы тэатру, нейкі Джон Бутс козьмімі стрэламі ў галаву спыніў жыцьцё гэтага гэніяльнага му-жа. Забойца думаў, што гэтым ён пам-сьціўся за ўпакарэньне Поўдня, ня веда-ючы таго, што калі-б не ягоныя кулі, дык Поўдзень напэўна ня перажываў-бы тае помсты, пагарды й экспляатацыі, якія на яго зваліліся пасля сьмерці Лінкольна.

На заканчэньне дазволім сабе пры-весць даволі доўгую цытату з кнігі Эла-на Нэвінса «Задзіночаныя Штаты Паў-ночнае Амэрыкі», дзе дзецца глыбокая агульная характарыстыка Лінкольна як дзяржаўнага мужа й **як чалавека**.

«Фактычна, — піша Нэвінс, — ні-хто ня знаў спачатку, якога памеру асабістасьцяй быў гэты нечэасны адвакат з Захаду, нясьмелы, няпры-гожы й вельмі недастаткова асьвеча-ны. Ягоны сабскі міністар вайны пра-зваў яго гарылам; варожая яму прэса называла яго дурнем. І толькі паволі, паступова пачалі разумець ягоную глыбокую мудрасьць, якая была вынікам нявычэрпнае працы ягонага інтэлекту; толькі паволі да-йшло да іншых ягонае бязьмежнае імкненьне да праўды, бязьмежная церплявасьць і вялікадушнасьць. Былі момэнты, калі здавалася, што

ён хістаецца, але зь бегам часу вы-йшла на яву, што сіла йшла ў яго заўсёды поруч пачуцьця такту. Да-сканала знаючы амэрыканскі народ, ён ведаў дакладна, калі трэба йсьці наперад, а калі ня трэба кранацца з займанай пазыцыі.

«Быў ён найбольш чэсным з усіх правадыроў, ніколі не паслугоўваўся нячыстымі сьродкамі. Калі зьвяртаў-ся да сваіх прыхільнікаў, заўсёды адклікаўся да іхнага зразуменьня, ні-колі ня выкарыстоўваў іхнае няведы ці папярэджаньняў. Ягоныя думкі й словы былі так насыкнутыя спачу-ваньнем да бліжняга, што ніколі, на-вет у найбольш гарачых і найбольш цяжкіх момэнтах канфлікту, не ска-заў пад адрасам паўднёўцаў мсьціва-га слова. Ягоным жаданьнем было задзіночаныя краіны нанова ў праў-дзівай супольнасьці сэрцаў; калі ўжо вайна падыходзіла да канца, ён яшчэ запрапанаваў паўднёўцам саліднае адшкадаваньне за ўсіх нявольнікаў. У вядзеньні замежнае палітыкі Лін-кольн выказаў годнасьць, правасьць і станоўкасьць. Ня гледзячы на тое, што для вядзеньня вайны ён мусіў сабе ўзурпаваць неабмежаваныя правы, гораца верыў у дэмакратычны самаўрад і патрапіў здабыць супра-цоўніцтва ўсяго народу. Кіраваў ён урэшце так аўтарытатывна як сама-дзяржац, але адначасова карыстаўся неабмежаваным даверам шырокіх масаў.

«У меру таго, як расьлі ягоныя абавязкі, разьвівалася таксама ягоны дар слова; ягоная прамова ў Гтыс-бургу й прамова, сказаная з нагоды паўторнага абняцця прэзыдэнтуры, становяць сабой пэрлы ангельскае прозы...»

✱

Калі сьняння чалавечтва йзноў апыну-лася ў вабіліцы жудаснае рэчаіснасьці, дзе ёсьць «тэрыторыі» свабодныя й ня-вольніцкія, дык постаць вялікага Лін-кольна тым жывей паўстае перад намі. Паўстае й трагічная паралель да тага-часнае амэрыканскае рэчаіснасьці: сва-бода ці няволья?! Пакінуць нявольніцтва толькі ў тых «штатах», дзе яно йснуе, ці дазволіць яго перанесці й на «новыя тэрыторыі»?!

Трэба верыць, што ня гледзячы на на-яўнасьць самых скрайных розьніцаў, ня гледзячы на маладушнасьць некаторых міністраў і «штатаў», прыйдзе яшчэ **но-вы Вялікі Лінкольн** і ўльтыматыўна скажа: «Народы, якія маюць статус ня-вольнікаў...» Канец нявольніцтва!

А. Галубіцкі

**ХОЧАШ ЗРАБІЦЬ СВАЙМУ
БЛІЗКАМУ ПРЫЕМНАСЬЦЬ
І АДНАЧАСНА КАРЫСЬЦЬ ДЛЯ
БЕЛАРУСКАЙ СПРАВЫ, ПАДА-
РУЙ ЯМУ КАМПЛЕКТ КНІЖАК
ВЫДАВЕЦТВА
«БАЦЬКАЎШЧЫНА»**

Парушаймасы пра свае справы

(Працяг з 2-ой бач.)

каў або суседзяў, бывае, адмаўляюцца прадаваць чорнаму свой дом або зямлю. І перадаець Віцбіч у сваім цьверджань-ню, кажучы, што «ніводзін чорны або наагул каляровы не адважыцца заві-таць да рэстарану, як звычайны наве-давальнік». Кажны зь іх, нат баязьлівы, можа заходзіць да кажнага рэстарану, ніхто яго за гэта не пакарае. І **права забараняе ня пушчаць** чорных да рэ-старану. Але, праўда, ёсьць і такія рэ-стараны й гатэлі, куды чорных пад рознымі прыклепамі ня пушчаюць. Чорныя, адылі, ад гэтага ня маюць нія-кае страты. Ведама, што пры ўзаемных дачыненнях немагчыма ўсьцерагчыся, каб за ліхих чорных ня ўкрыўдзіць доб-рых чорных.

Побач із маральнай адсталасьцяй чась-ці Нэграў, ёсьць таксама некаторая ін-тэлектуальная іх адсталасьць, прынам-ся ў часьці іх. Найменей (ці мо’ праў-дзівей будзе сказаць, найболей?) ліча-цца з гэтай адсталасьцю гаспадарствавы ўрады Задзіночаных Гаспадарстваў. Ка-му здаралася быць у гэтых урадах, той ня мог не зацэміць, што Нэгры ўраднікі на тым самым становішчу, што белыя, ніжэй інтэлектуальна й прафэсыяналь-на стаяць за гэтых. Белых-бы такіх ня прынялі, але чорных прымаюць, каб падняць іх, зраўнаць ізь белымі.

Напэўна некаторая такая адсталасьць ёсьцека і ў працы фізычнай розных адумисловасьцяў, вымагаючай ня толь-кі сілы рук, але й уменья, кемнасьці. Дзеля таго няма дзіва, што некаторыя фірмы ахватней прымаюць на работу белых чымся чорных. Калі, адылі, як піша Віцбіч, палавіна белых зарабіла ў 1950 г. сярэдня 2481 даляр кажны, а палавіна чорных 1295 дал. кажны, дык гэта не бяда. Запрыгонены ў калгасы беларускі сьлянін і сту даляраў у год не зарабіае.

Я жыву ў Ню Ёрку, і мае зацёмкі пра Нэграў датычацца да паўночнае часьці Задзіночаных Гаспадарстваў. На паўдні дачыненні горшыя. Там ёсьць абме-жаньне грамадзянскіх правоў чорных мясцовымі (стэйтавымі) ўставамі. Прась-цяг дзейнасьці, адылі, стэйтавага права вельмі абмежаны. Горш там із прыват-нымі дачыненьнямі паміж белымі й чор-нымі. Але з паўдня чорныя могуць коль-кі хаця перасяляцца на поўнач, дзе без абмежання карыстаюцца ўсімі вялікі-мі магчымасьцямі амэрыканскіх грама-дзян. Гэтая магчымасьць болей чымся зусім надгараджае ім тыя нястачы, ка-торыя яны маюць на паўдні.

Можна сьцьвердзіць, што, відавочна вялікая, бальшыня амэрыканскіх Нэ-граў мае высокі дабрабыт, каторы ня можа быць навет прыраўнаны да жыць-цявое роўні іх афрыканскіх родзічаў, ані пагатове да галіты беларускае люд-насьці ў нашай паняволенай Бацькаў-шчыне; што-ж да другога часьці Нэграў, дык хоць яны ня так добра маюцца, як першыя, але ад іх самых залежа выка-рыстаць амэрыканскія магчымасьці дзе-ля дагнаньня першых. Напэўна ніхто з амэрыканскіх Нэграў не жалее, што яго-ныя прашчурны былі вывезены да Амэ-рыкі. Свой дабрабыт і вялікія магчы-

масьці амэрыканскія Нэгры заўдзячу-юць Задзіночаным Гаспадарствам.

Як само гаспадарства, так і чысьле-ныя грамадзкія дзейнікі, арганізацыі й асобы, як нідзе ў сьвеце, вельмі рупацца й працуюць пра разьвязаньне праблемы Нэграў на паўдні Амэрыкі. З тых рэ-зультатаў, каторыя ўжо цяпер ёсьць, можна быць пэўным, што яны яе разь-вязжучь.

Мы, Беларусы ня маем ніякае магчы-масьці ані павіннасьці прычыніцца да разьвязаньня праблемы Нэграў на паўд-ні Задзіночаных Гаспадарстваў, дык ніх-то нас да гэтага не патрабуе. Дык і ня маем сабе займаць часу гэтай прабле-май. Рупмасы пра свае беларускія спра-вы, каторых у нас болей і яны цяжшыя, чымся справы амэрыканскіх Нэграў. *)

Але калі Нэгра, наш сябра ў працы, апынецца ў нябеспечнасьці, то выра-туйма яго, бо гэтага вымагае звычайная людзкасьць.

Брачыслаў Скарыніч

(Із Жывое Газэты Культурна-Асьвет-нага Вечару Беларуска-Амэрыканскага Зьвязу).

*) Калі я пісаў гэты артыкул, дык у мяне ўзьнікаў сумлеў, ці маю я права пісаць на гэтую тэму, ці ня крыўджу я свайго народу, забіраючы ад ягонае справы свой час на гэты артыкул? Пры-шоў я, адылі, да перакананьня, што ва-лей раз страціць час на гэта, чымся тра-ціць яго абярняся даўгі час.

25 САКАВІК НА ХВАЛЯХ БЕЛАРУСКАГА РАДЫЯ Ў НЬЮ ЁРКУ

У нядзелю 29 сакавіка кіраўніцтва Бе-ларускае Радывёае Праграмы ў Ньё Ёр-ку (WPOW) прысьвяціла цэлую сваю паў-гадзінную праграму 25 Сакавіку — 41-ым угодкам абвешчаныя Незалежнась-ці Беларусі.

Перадача пачалася «Песьняю Волі», пасля якое была прачытана пракляма-цыя губэрнатар штату Ньё Ёрк, у якой дзень 25 Сакавіка абвешчаўся Белару-скім Днём у гэтым штаце. Далей быў даклад аб Вялікім Сакавіку, прачыта-ныя д-рам Міколам Шчорсам. А вучані-цы Беларускае школы зь Ньё Бранс-віку — Аня Стома й Іза Кабушка прад-клімавалі вершы «Зорка шчасьця» (А. Будзіча) й «Упэўненасьць» (А. Вяле-віча). Пасьля гэтага была прачытаная праклямацыя Беларускага Дня штату Ньё Джэрсы й такая-ж праклямацыя гораду Пасэйку, Ньё Джэрсы.

Сьвяточная праграма была дапоўне-ная песьнямі: «Маю толькі шлях адзін», «Падняты родны сьцяг Дзяржавы»; і на заканчэньне — Беларускі нацыянальны гімн.

Праграмаю кіраваў кіраўнік белару-скіх перадач у Ньё Ёрку, якія надаюцца кожную нядзелю, сп. Міхась Казылякоў-скі.

АНДРЭЙ МАКАЁНАК

Каб людзі ня журыліся

Камэдыя ў 4-х актах

Кавальчук (Грачову): Падлічы, колькі каштуе прастой піла-рамы за адзін дзень.

Грачоў (вымае з кішэні паперку): Сто сорок шэсьць рублёў і восемдзесят дзьве капейкі. (Аддае паперку Кавальчучку).

Самасееў: Крута бирэш. Не забывай, што і мы былі калісьці рысакамі.

Кавальчук: Пара і ў ваглоблях пахадзіць. Сяньняшні прастой піларамы адносім за твой кошт. Роўна сто сорок шэсьць рублёў і восемдзесят дзьве капейкі. Агрэгат павінен пра-цаваць. А цяпер можаце йсьці й пляваць у дзірку. Толь-кі да заўтрашняга дня. А заўтра раненька выходзьце на працу. Усё!

Самасееў: Нічога. Прыйдзе й на нашу вуліцу сьвята.

Кавальчук: На вайшай вуліцы ўжо адсьвяткавалі, час і за ра-боту брацца.

Сенька-Заіка: Масьленіца скончылася, п-прыйшоў вялікі пост. **Кавальчук** (да 1-га калгасьніка): А вы чаму на нарад ня выйшлі?

1-шы калгасьнік: Ды мне .. трэба катух адгарадзіць парасяці. А то ў вадным хляве з казой. Прыбіла яго ...

Сенька-Заіка: Характарамі ня зыйшліся ...

Кавальчук: А сеяць калі будзем?

1-шы калгасьнік: Калі ўжо так трэба, дык я пайду. (Да бры-гадіра). Куды мне йсьці?

Грачоў: Лён сеяць.

Каб людзі ня журыліся

2-гі калгасьнік: Ці не замнога мы лёну сеем, старшыня? Ка-жуча, што трэба адкусіць такі кавалак, каб і праглынуць можна. А мы трыста гэктараў лёну ... (Аж прысьвіснуў). Падумаць страшна. Ня ўправімся.

Грачоў: Суседзі пяцьсот сеялі летась і ўправіліся. Дзесяць міль-ёнаў грашмыма ўзялі.

6)

Кавальчук (Да 2-га калгасьніка): А вы што зрабілі, каб упра-віцца?

Сенька-Заіка: Т-таксама д-думаю. С-сяджу й д-думаю. Як г-гэта лён в-вырасьце, калі ён т-толькі (Паказвае на 2-га калгасьніка) с-сідзіць і д-думае. Пад-думаць трэба.

Кавальчук: Вечарам зьявецся ў праўленьне. Будзем штра-фаваць. Самі галасавалі: за нявыхад на работу бяз пры-чыны — зьнімаць пяць працадзён.

Сенька-Заіка: А к-калі ў яго т-толькі ч-чатыры й было?

Кавальчук: У цябе пазычыць.

Сенька-Заіка (2-му калгасьніку): Табе пазычу. Ты чэсны. (Брыгадзіру.) Куды загадаеш,

Грачоў: Па хімікаты паедзеш. (2-му калгасьніку.) А ты — гной вазіць.

Раман: А мне да хаты йсьці ці запрагаць,

Грачоў: Ідзі запрагай і вазі насенную бульбу ад капца. Там бабы перабраюць.

Кавальчук: Дзед! А ты таксама на работу?

Дзед: Я калі што змагу, дык ... я магу ... Толькі хату мне, таварыш старшыня. Страха цячэ ... Можа, як небудзь ... пакуль кулі будуць ... ахапак саломы ... А то цячэ ...

Кавальчук: Безь цябе, дзед, управімся. (Грачову.) Зь сяньняш-няга дня выдзяляць пару коней для індывідуальных ага-родаў. Будзеш выдаваць лепшым калгасьнікам, тым, хто акуратна зьяўляецца на нарад. Першаму сяньня-ж каня — дзеду. За свой век заслужыў.

Грачоў: У мяне й так малавата коней.

Кавальчук: А людзей?

Грачоў: Калгаснае поле не засеена яшчэ, а тут свае агароды! **Кавальчук**: У калгасе ўсё сваё — і агароды, і поле. Ясна?

Грачоў: У кажнага хай галава баліць за сваё. У мяне за поле, а ў каго за свой агарод.

Сенька-Заіка: Падзяліў, значыць? У-уроці?

Грачоў: Уроць.

Сенька-Заіка: Аддзяліў, значыць, мяне ад калгасу?

Кавальчук: Ясна, Грачоў? Калі пра калгас дбаеш, самага га-лоўнага не забывай — людзей.

Калгасьнікі разыходзяцца. З канторы выходзіць Цярэшка.

Кавальчук (Цярэшку): А ты правільна прыдумаў.

Літаратурны Дадатак

Ад Рэдакцыі: Пачатак паэмы «Косы» быў надрукаваны ў № 45—46 «Бацькаўшчыны» за 1958 год. Аўтарка, у працэсе працы над далейшымі часткамі паэмы значна зьмяніла й дапоўніла яе частку першую. Таму на просьбу Аўтаркі зьмяшчаем гэтую паэму поўнасьцяй.

★

У калысцы Паўловай усё пачалося:
два гады яна хатай хлапцу была.
За калыскай,

за хатай

сьпявалі восі,
жаўрукі і дзяўчаты,
на ўскраі сяла,
ледзь пастукае вецер у шыбы пальцам,
балбатаў і рукой сонцу трос вятрак,
ды гулялі ў вайну із галёканьнем малыцы,
да жыцця накладаючыся няўзнак...
За калыскай,

за хатай

былі дарогі,
ногі босыя й срыбны, як росы, пыл,
і далёкіх бароў бураватыя рогі,
і на пожнях нябёс — балачын снапы...
Ды ўсё гэта — паслей...
Ссаў малы сысолку
і лавіў пясткай сонца плыўкі агонь,
аж аднойчы,

як маці зьмяняла полку,
кос паводка лынула малому ў твар.
А была яна гэткая залатая,
столькі чыстага зьзяньня у ёй было,
што здалося хлапцу, быццам тае, тае
ён,

ад пятаў маленькіх па ўпарты лоб.
І, ня ўмеючы шчасьцю знайсці адтуліні,
учапіўшыся пальцамі ў шоўк сыпкі,
ён заплакаў так дзіка, што шызыя гулі
узьяліся стралой з падваконьня ў блакіт.
Гэтак сталіся матчыны косы цацкай
улюбёнай, найлепшай у Паўлюка.
Навучыўся ён хустку ськідаць зьнянацку,
налажыўся зіхлівыя пасмы сукаць,

А калі шанцавала, што й сонца у косы
заплялося,

— нячасты у хаце госьці —
ну й даваў ён і косам, і сонцу чосу!
Песьціў, торгаў, ірваў — і сьмяяўся чагось...

Ужо лётаў Паўлюк із аладкай пшоннай
у руцэ,

частаваў ёю куры, ката,
прабаваў на калматым Мурзу конна
гарцаваць,

лапатаць навет штосьці стаў, —
як прыйшлі бацьку браць у салдаты.
Горка

маці плакала й плакаў Паўлюк за ёй,
за плячо, хтось вусаты, ўсё бацьку торкаў,
каб хутчэй,

а ён — хустку вязаў зь зямлёй...
Пяляцелі тады із далеч нязнаных
галубамі лісты,

аж іх кон і змог:
у густы гаалян, за фанзой глінянай,
як казалі,

бацька навечна зьлёг...
Ноч кароткай была ўжо, відаць, а можа
і здалося чамусьці адно хлапцу,
бо сьпявала да золку так неак прыгожа
яму маці, што рады ня даў заснуць:

«Люлі, люлі, мой сыноч,
люлі, люлі, галубок,
ходзіць ночка па двары,
лічыць зоры угары,
а-а-а, а-а-а, люлі,
а-а-а, а-а-а, люлі.
Сьпі, сіротка, заўтра зноў
зловім сонцава чаўно,
паплывём зь ім на загон,
дзе ўзрунеў зялёны лён,
а-а-а, а-а-а, люлі,
Будзе там палаць лянок

Ул. Клішэвіч

Марыі Меленцевай

Ваш голас, глыбока пачуцьцямі тонкі,
Натхненьнем кранаўся нябёс.
І мілаю песьняю роднай старонкі
У царства прыгожасьці нёс.

На тварах то радасьць, то сьлёз асалода,
Хвіліны зьнікалі няўзнак...
Так сэрцамі можа людзкімі валодаць
Запраўдны вялікі мастак.

Лёс Анджэлес, 25 сакавіка 1959.

Натальля Арсеньнева

КОСЫ

Случкая аповесьць

Беларускай маці

шчыра зь дзядзькам таргуючы ў жыда брусок,
белым птахам

аднекуль з асеньняга вецця
сплыў на мур белакрылы адозвы лісток.

— «Дзеці Случчыны!»

гэтак намерсе стаяла,

а нарэшце —

«Усе родны край бараніць!»

І увомірг лынула людзкая навала
расплятаць чорных літараў дробную віць.
Хай птушына адна на муры бялела, —
пяляцела, як белых гусей ключы,
паўз вазы, паўз галовы й муры, паўз аселіц
цішыню,

будняй мітусяй трасучы.
Маладосьцяй усё налілося... Коні
стоцьма вушшэ наставілі, леры басы
загулі ізь нячутаю моцаю, з гоняў
рэзвы вецер прыбег, пазырчэлі ласы...
А тады — ўсхваляваўся ўвесь рынак морам.
Як той прысак спад попелу, ўспыхнулі ўраз
сто гамонак-агнішчаў,

здалося — гавора
дробна, тонка, нат звонкіх збаноў гара!
Стаў Паўлюк, быццам з сэрца выймаючы
штосьці.

А тады,

над брушніцамі,

«мама» — сказаў,

«Я пайду... запішуся... Ня будуць госьці
няскліканыя зноў, як гарох, нас лузаць».
Не пярэчыла маці Паўлу нічога,
не заплакала,

як па бацьку, калісь.
Зьвечарэла адно ўсё ўваччу ёй, дык логам,
не прадаўшы брушніцаў, дамоў пайшлі...
Аглядаліся пільна:

паілі карову,
разьбіваючы тонкі ў карыце лядок,
сечку рэзалі, цэбрам насілі палову, —
няўпрыцям — і прыпоўз скульсь вужакаю
[змрок.

Хоцькі, не — давялося хавацца у хату.
Ціха ў хаце,
сасновай труне,
было.

Моўчкі тупала маці у сенцах, латаў
моўчкі нейкі хамут пры вакне Паўло.
Спаць паклаліся рана,
ды доўга чамусьці

Бай у ботах чырвоных іх вокны мінаў.
Зноў агонь запалілі, сьцюдзёную вусьціш
па кутох разганяючы й так, да відна
блізу, шыбу лізалі

знадворку — вечар,
а ад хаты — газыніца! суседзям на здзіў.
Аж,

да печы прыціснуўшы сьцёрплыя плечы,
маці ціха прамовіла ў цемру:

«Ідзі»...

...

Зь вёскі йшло іх шасьцёх,
бо і вёска — адно
хат з паўкопак ды шэры вятрак на узгорку.
Кінуў байкі вятром балбатаць ён даўно,
і даўно ўжо гарэзнай рукою ня торкаў
сонцу ў ночы...

Ня малыцы-ж, — гуляла вайна
у вайну ўжо каторую восень на посных
жоўтых пожнях...

Шасьцёх... Кажны — дзёрзкі
[юнак,
навет шосты, Самусь, дзядзька Паўлавы й
[хросны.

Колькі дзён, колькі начаў чакалі:
загад
меўся воляў, як пастыраў трубы той статак,
пазьбіраць і у поле павесці...

ў сулад
із дрыготкімі гэтымі днямі, па хатах
маткі, жонкі ды сёстры ня зналі, дзе рук
ім прыкласьці,

ня сьмелі даткнуцца тыкеля,
каб сьлёзаў з раку
зь няслухмянных вачэй ня сыпнула капеляй...
Аж прыбрыў і загад,
уначы касцячком
пасінелай рукі дробна ў шыбы пастукаў...
(Кляў, яго нясучы паўз калюгі, ціпком
валасы рассылыны, інвалід сухарукі).
Выйшла хлопцаў правесыці ўся вёска..

сілком
хтось дзень восенскі нібы ўціскаў у сялібы...
Гольлем — з крыкам кружылі вароны, як ком

шкумацьця плыў над шызымі рыбаў ськібаў
у палёх, і над вёскай — сутунак густы...
Выйшлі аж за асёлцу... Сьлёзаў ды ўскліпаў
не таілі ўжо бабы... Крывіла раты
нат малечы бяздумнае стайка пад ліпай...
Ня было разьвітання канцоў. Хай сваіх
бараніць выпраўляліся хлопцы сьганьня,
а не бацьку-цара,

не замовіць штыхі,

каб ня джгалі,
ня змусіць і кулі — ня раніць...
Выйняў дзядзька Самусь рыўком люльку з

[губы,

ўзьняў пад пашкі, падкінуў
малую Крыстыну.

цмокнуў цётку й пайшоў да вазоў,
а тады
адарваўся і Павал ад маці.

За сынам

ірванулася, горкая, ўсьлед: над усё
ёй здалося найважшым — яшчэ раз прыпасьці
да рабое бравэркі, абвіць, бы драсён
цела хлопца рукамі... Шчэ момант

[адкрысьці...

Вецер косы расплёў, чуў Паўлюк, ля яго
апавіў, у іх сетцы і скроні, і шыя...
І зьнянацку ўпакло юнака, як агонь:
косы срыбныя,

не — залатыя...

«Люлі, люлі, мой сыноч,
люлі, люлі, галубок,
ходзіць ночка па двары,
лічыць зоры у гары,
а-а-а, а-а-а, люлі,
а-а-а, а-а-а, люлі...»

А насустрач, наўзверху —
«Ці ня дудка мая,
весялуха мая, ды ух! я!
весяліла мяне
на чужой старане,
весяліла мяне, ды ух! я!

Што-ж...
жаўнерская песьня за косы дужэй:
паплыла, павяла, адарвала...

Часіна —
сьціх нат пошчак далечай дрыжэць,
расьцяганы варонім кагалам...

...
Ён стаяў перад імі, высокі, худы,
у даўтім шынялі, вочы ў вочы з хлапцамі
Першай Случкай Брыгады...

Як выцьвілы дым

пажарышчаў,
над Грозавам слаўся сляямі
рэдкі раньні туман (прабавала у ім,
наманы пудзіну знайсці торную сонца)...
І казаў камандзёр:

«Перад вамі баі,
можа раны, мо й сьмерць»... (Шчупаком у
[палонцы
раптам бліснула сонца, заграла ў штыхох)...
«А за што, спытае? Дык вась...

Там, у хаце,
блізу кажны пакінуў з вас маці. Дай Бог
ёй пацеху... Вялікае шчасьце — мець маці.
Бо няма, хлопцы, ў сьвеце ахвяры такой,
на якую ня рынецца

маці — за сына.

Так і сын... Добры сын за яе супакой
навет сэрца, здаецца-б, траціткае выняў!
А ёсьць Маці, сьвяцейшая Маці

у нас —

Беларусь.
Край дзіўны — і бунтарны й рахманы,
край — жывы і ў крыві і ў вагні,
край — папас

для чужых,
Край — нязгойная рана...
Вы прыйшлі сюды сяньня Яе бараніць,
Беларусь, нашу Маці (Заторгаў сыягамі
дзесь на ўзлесьсях народжаны вецер)...
Сыны!
Хай-жа будзе жаўнерскае шчасьце із вамі!»
...
Ноч праспалі ў сяле...

Кінуў дзядзька Самусь
на кулі на тарпе свой шынэль даўтаполы,
доўга, вобмацкам, слаўся... ўмасьціўся — і
[шусь!
у шасьцівае логава з Паўлам пасполу.
Пахла пылам, мышамі...

Па гоньце страхі
ночны вецер качаўся цяжкаю кацёлкай...
Сморгаў грудзі чыес кашаль нудны, сухі...
Выплыў Паўла з прадоньня

аж недзе ўжо

[золкам.

Сьніў ён сон...

Ды ці сьніў? (Яшчэ ўсьцяж на

[губах

чуў ён солань крыві, боль выкручваў плечы,
гналі кажнаю жылкаю радасьць і страх)...
Вешчы, дзядзька-б сказаў...

Вышаў Паўла

[па нечых

целах зь цемры і выйшаў у іскрысты сьвет.
Ноч ужо дацвітала... Апырскала жораў
срыбрам прымаразь, срыбрам лягла па траве,

Лісты ў Рэдакцыю

Вельміпаважаны Сп. Рэдактар!

Дазвольце ў Вашай паважанай газэце зьмясьціць наступнае:

Пераглядаючы праграмы Беларускай сэкцыі Радыя «Вызваленьне» заўважаюцца характэрныя рысы ў падыходзе радыястанцыі да інтэрпрэтацыі паасобных падзеяў і, адначасна, — да фармаваньня палітычнай сьведамасьці падсавецкага слухача. Няма ніякага сумлеву, што радыястанцыя робіць вялікую карысную справу, намагаючыся інфармаваць падсавецкае грамадзтва аб тым, што дзеецца ў сьвеце і спрастоўваючы хвалюш савецкай прапаганды. Але не аб гэтым я хачу сьняня пісаць, але аб тым, што, на маю думку, не пастаўленае на адпаведную вышыню і, мала таго, усьцяж пагоршваецца.

Напачатку адначасным адну агульную няўязку. З праграмаў «Вызваленьня» відаць, што найменшае разыходжаньне паміж краінамі гэтак званaga «сацыялістычнага лягеру» радыястанцыя надзвычай шырока рэкламуе ў сваіх перадачах. Гэтак, напрыклад, Югаславія, а пазьней падзеям у Польшчы й Вугоршчыне і, напасьледка, прэчкам паміж савецкім кіраўніцтвам і кітайскім прысьвячалася й прысьвячаецца асабліва шмат увагі. І зусім правільна. У халоднай вайне паміж дэмакратый і камунізмам гэтыя падзеі зьяўляюцца, бязумоўна, важнымі аргументам і фактам у некарысьць апошняга. Пры гэтым, аднак, у бальшыні выпадкаў, сьведама ці насьведама, абмінаецца той факт, што ўсе гэтыя падзеі выкліканя ня столькі разыходжаньнямі паміж паасобнымі камуністычнымі кіраўнікамі ў інтэрпрэтацыі марксізму-ленінізму, колькі іхнымі нацыянальнымі амбіцыямі — імкненьнем навет камуністы быць незалежнымі ад іншых камуністычных цэнтраў. Гэта асабліва добра відаць з намаганьняў лідэраў камуністычнага блёку — калі ўжо і будаваць сацыялізм ці камунізм, дык абавязкава толькі «сваім собскім шляхам». Гэты нацыянальны мамэнт у перадачах «Вызваленьня» выразна зацраецца.

Яшчэ горш выглядае справа, калі йдзе аб дабыньніх паміж народамі ці цяперашнімі рэспублікамі ўнутры самога Савецкага Саюзу. У гэтым выпадку заўважацца выразная тэндэнцыя, калі можна так выразіцца, трымаць усе народы СССР у вадным гаршку. Тады, калі ўсе іншыя слабыя месцы і заганы савецкай камуністычнай сыстэмы шырока раскрываюцца перад падсавецкім слухачом, канфлікты паводля нацыянальнага прызнаку не знаходзяць у праграмах належнага адлюстраваньня.

Таго, што ў СССР такія канфлікты існуюць ніхто хіба запярэчыць не адважыцца. Апошнім часам савецкая прэса ўсёчась паведамляе аб новых забурэньнях у партыйным і дзяржаўным апаратах азіяцкіх савецкіх рэспублікаў, абвінавачваючы мясцовыя кіраўніцтвы ў нацыяналізьме й іншых «злачынствах».

А калі «нацыяналізм» пралазіць у звычайна найбольш адданыя цэнтры рэспубліканскія партыйныя апараты, значыць ён існуе ў народзе і ўяўляе сабой запраўды жыццяздольную сілу, сілу, якая рашуча супраціўляецца адной з галоўных мэтаў савецкае палітыкі — ства-

рэння новага савецкага чалавека на базе расейскае культуры. Ігнараваць у антыбальшавіцкай прапагандзе гэтае слабое месца бальшавіцкай сыстэмы — гэта проста непрабачальна.

Мала таго, у праграмах «Вызваленьня» можна часта сустрэць такі зварот, як «савецкі народ». Ужываючы яго, выглядае, што, як быццам-бы, кіраўніцтва радыя ўжо прызнае йснаваньне нейкага, канчаткова сфармаванага, адзінага «савецкага» народу. Ці ня лепш на месцы гэтых словаў усюды ўжываць выраз «падсавецкія народы» або «народы СССР»?

Возьняўшы ў ваднолькавай ступені зьрацаці і абмяркоўваць усе слабыя месцы савецкай і ўсяе камуністычнае сыстэмы ды неразважнм перайманьнем шкоднай савецкай тэрміналёгіі не канчаецца дзіўная звалюцца ў радыёвых праграмах. Сюды даходзіць яшчэ незразумелы страх перад называньнем пэўных фактаў з падсавецкага жыцьця сваімі ўласнымі імянамі. Вось прыклад:

Чытаючы сёлётною праграму, прысьвечаную 25-му Сакавіку, я заўважыў падабенства паміж ёй і праграмай з гэтай нагоды ў мінулым годзе. Зьвернушы, я пераканаўся, што гэта быў паўтор мінулагодняе праграмы. Паўтор, ды ня зусім, бо былі «маленькія» зьмены. Яны датычыліся слова «русыфікацыя». У па-ру мясцох сёлётний праграмы мінулагодня «русыфікацыя» была чамусьці замененая «дэнацыяналізацыяй». Нельга сказаць, каб «русыфікацыя» й «дэнацыяналізацыя» былі сынонімамі. Розныца значэньня гэтых словаў зусім відавочная, і абодва яны сваё значэньне самі зусім выразна акрэсьліваюць. «Дэнацыяналізацыя» — гэта пазбаўленьне чалавека ці народу ягоных нацыянальных асаблівасьцяў, звычайна, без падмены іх іншымі, тады калі «русыфікацыя» зусім ясна азначае сьведамае ці падсведамае перайманьне расейскіх нацыянальных адзнакаў або — што найчасцей сустракаецца ў практыцы — дзяржаўную палітыку паслядоўнага навязваньня гэтых адзнакаў іншым народам, ня гледзячы на супрацьці з боку апошніх.

(Такія «тэарэтычныя» разважаньні могуць здавацца непатрэбнымі — мне яны такімі й здаюцца — але ў сувязі з тэмай, якую тут закранаем, яны не пашкодзяць.)

У разьлічаным выпадку справа датычылася бальшавіцкай нацыянальнай палітыкі на Беларусі. У мінулагодняй праграме яна характэрызавалася, як «русыфікатарская», а ў сёлётний — як «дэнацыяналізатарская». Судзячы па тым, што з усяго тэксту перадачы Беларускай Рэдакцыі палічыла патрэбным зрабіць толькі гэтую зьмену, можна меркаваць, што: або Рэдакцыя ўважае, што яна ў мінулым годзе памылілася, або, што яна ўважае, што за год зьмянілася савецкая нацыянальная палітыка ў дадзеным да Беларусі, або, што з нейкага боку быў зроблены нейкі ціск, каб гэтую зьмену ўвесці ў тэксты перадачаў.

Вьясьніць гэта зможна найлепш кіраўніцтва Беларускай Рэдакцыі, чаго я спадзяюся. Паколькі, аднак, Беларуская

Рэдакцыя ў сваіх перадачах часта спасылаецца на «свабодны голас беларускае эміграцыі ў вольным сьвеце», я, як адзін з свабодных эмігрантаў, хачу дапоўніць мае меркаваньні, выказаць вышэй, заняўшы голас і ў гэтай справе.

На маю думку, Рэдакцыя ў мінулым годзе не памылілася, назваўшы бальшавіцкую нацыянальную палітыку на Беларусі «русыфікатарскай». Што гэтая палітыка зьяўляецца якраз такой, бацьцьдэ кжны здаровадумуючы чалавек. Аргументаў у доказ гэтага прыводзіць хіба ня трэба; хто гэтым цікавіцца — знойдзе іх у любой колькасьці. А Рэдакцыя-ж, хіба, цікавіцца?... За мінулы год і савецкая нацыянальная палітыка не зьмянілася, і называюць яе цяпер неадпаведным словам — «дэнацыяналізацыя» заместа «русыфікацыя» — няправільна й шкодна з кжнага гледзішча.

З глыбокай пашанай —

М. Бурбіцкі

★

Паважаная Рэдакалегія!

У артыкуле др. Ст. Станкевіча «Сярод суродзічаў у Амэрыцы» ёсьць шмат недакладнасьцяў, што, парадзіўшыся із старшынёй арганізацыяў і прыватнымі асобамі, хацелася-б спраставаць. Сразумела, тут ня віна самога аўтара, але тых, што кепска пайнфармавалі. Але ёсьць няслушныя цьверджаньні й самога аўтара ўспомненага артыкулу. Вось др. Ст. Станкевіч піша, што яму асабіста ўдалося пераканацца, што калі зь

РЭХА САКАВІКОВЫХ СЬВЯТКАВАНЬНЯЎ Лёндан (Ангельшчына)

Сёлета нашае нацыянальнае сьвята ладзілі супольна Ангельска-Беларускае Таварыства й Згуртаваньне Беларусаў у Вялікабрытаніі ў Мар'ян Гаўз 30 сакавіка, на другі дзень каталіцкага Вялікадня.

Згодна з прадбачанай праграмай перш адбылася ўрачыстая Літургія за Беларусь у царкве Беларускай Каталіцкай Місіі, наступна — акадэмія й скромнае прыняцьце.

У часе Багаслужбы прыгожа сьпяваў хор пад кіраўніцтвам сп. Пікарды. Айцец Сіновіч меў два прынагодныя казаньні, адно ў ангельскай мове, а другое ў беларускай. Ён таксама адчытаў ліст Я. З. Віскупа Слосканса, Апостальскага Адміністратара Марілеўскага й Менскага, а таксама Апостальскага Візытатара для Беларусаў на чужыне. Віскуп Слосканс нядаўна (5 сакавіка сёлета) быў прыняты на адумysłовай аўдыенцыі Папам Янам ХХІІІ. На той-жа аўдыенцыі Айцец Сьвяты быў ласкаў праз нашага Апостальскага Візытатара пераслаць беларускаму каталіцкаму духавенству й вернікам сваё Апостальскае Багаслаўенства.

Нью Ёрку час ад часу Беларускай Нацыянальны Камітэт у Нямеччыне атрымоўваў матар'яльную дапамогу, дык з Кліўленду бадай што ніколі. У Кліўлендзе кжнага году зьбіраецца грашовая дапамога суродзічам у Нямеччыне й перасылаецца ў Галоўную Управу БАЗА ці Жаночае Згуртаваньне ў Нью Ёрк, адкуль яны разам пасылаюць. Таксама высылаліся пачкі із вопраткай. Тут ня ведама, чыя віна, ці ў Нямеччыне блытаюць Галоўную Управу БАЗА з мясцовым аддзелам ці Галоўная Управа й пасылае, як ад Нью Ёрку. Апошні выпадак можа быць хутчэй, бо калісьці Г. У. БАЗА аплачвала «Беларускую Хатку», зь якой карыстаўся толькі мясцовы аддзел, у той час, калі Кліўленд мусіў шмат больш плаціць за рэнт залі, рэнт Царквы, дорыгенту і г. д. Гэта й адкажа якраз на пытаньне, чаму Кліўленд не пасылаў часам у Г. У. БАЗА складак. Пасьля такіх закідаў можна зьменшыцца ахвярнасьць на дапамогу ў Нямеччыне, калі гэта справа ня вьясьніцца.

Далей аўтар кажа, што яны (Кліўлендцы) жывуць у васьнаўным собскім кліўлендскім замкнутым жыцьцём. Зусім ня так! Кліўленд аб'ездзіў амаль усе беларускія асяродкі, пераважна за свой кошт, памагаючы іншым асяродкам, чаго ня робіць Нью Ёрк. Тут нельга закідаць «лякальнага патрыятызму». Кліўленд цікавіцца агульным беларускім жыцьцём, хоць мае шмат перашкодаў у працы ў сваім асяродку. Мне здаецца, што гэты «лякальны патрыятызм» можна хутчэй закінучь ньюёркаўцам, якія зусім не памагаюць меншым асяродкам. Ём здаецца, што за Нью Ёркам

ужо канец сьвету й нічога ня йснуе ды ня робіцца. Калі выбіралі Г. У. БАЗА зь сьядзібай у Нью Ёрку, то яна замест адносіцца да ўсіх аддзелаў аднолькава й клапаціцца аб іх разьвіцьці, займалася лікальнай працай, як ладжаньнем акадэміяў і інш.

Таксама сказана недакладна, што праца праводзіцца толькі ўнутры калёніі. Пра Беларусаў хіба найбольш ведаюць у Кліўлендзе. Выступы на розных інтарнацыянальных канцэртах, розных імпрэзах, артыкулы ў прэсе, спартовыя дружыны й г. д. — гэта ўсё пацырае імя Беларуса між чужынцамі. Прыкладам пра вайейбольную дружыну пішуць у найбольшай газэце кжнага тыдня, да гэтага каля 35-ці спартовых клюбаў добра ўжо знаёмыя з Беларусамі. Можна было-б зрабіць шмат больш, але не стае адпаведных працаўнікоў, а студэнты не актыўныя і ў Кліўлендзе, што не згаджаецца з цьверджаньнем аўтара артыкула.

Што тычыцца лювэнскіх «арлоў» і што яны, як піша аўтар, грамадзка бязьдзейныя, за выключэньнем аднаго адзінага, то тут цяжка згадзіцца таксама. У нас ёсьць зь Лювэну сп. М. Ягаўдзік, які вельмі акуратна й аддана працуе ў Царкоўным Камітэце, але-ж бальшыня зь іх бязьдзейныя, бездапаможныя, якія ня прыносяць ніякай карысьці для беларускай эміграцыі, навет ня пляццёй складак, а глядзяць, каб нехта апякаваўся імі й далей. Відаць у «лювэнскай кузьні» іх кавалі, але не загартавалі.

Лічу непатрэбным успамінаць драбнейшыя рэчы, як тое, што Беларусы жывуць на заходняй часьці гораду, а не на ўсходняй.

З пашанай да Вас —

Ул. Д.

РЭХА САКАВІКОВЫХ СЬВЯТКАВАНЬНЯЎ

Спадарыні Рыч — дачка й маці — абедзьве ў прыгожых беларускіх нацыянальных вопратках, адчыталі дыялёгам арыгінальны твор напісаны паэткай Верай Рыч і прысьвечаны Беларусі. Наступна адна зь іх прачытала частку з паэмы «Сымон Музыка» тэй-жа Верай Рыч перакладзеную на ангельскую мову.

Сп-ня Кажаневіч памастацку адыграла бальяду Шопэна й «Польку Янку» Карповіча.

Скромнай пачосткай і гулямі, сярод якіх не бракала і качаньня яек, закончылася сьвяткаваньне.

Сярод шматлікіх прысутных быў так-жа адумysłовы прадстаўнік ад БіБіСі й карэспандэнты некалькіх лёнданскіх газэт.

Сёлётняе сьвяткаваньне 25 Сакавіка розьнілася ад папярэдніх тым, што нашы сябры Ангельцы ня былі толькі пасыўнымі гасьцямі, а праявілі свой актыўны ўдзел і гэтым самым спрычыніліся да шырэйшага прапагаваньня нашага імя й культуры.

А. Дзедзінка

Ліхтароў: Справа ў тым, што мы банкруты, што ўсе рахункі нашы ў банку арыштаваны, што мы цяпер засталіся без капейкі грошай, бо крэдытныя плацяжы мы ня выплацілі ў тэрмін. Як мы будзем весць гаспадарку без капейкі? .. А? .. Дайце мне сесьці. Ногі баляць — дваццаць пяць устаноў абыйшоў.

Кавальчук: Спакойна! Спакойна, Мікалай Кузьміч! У каго ты быў? Зь кім гаварыў?

Ліхтароў: Амаль усіх па кругу абыйшоў ... У райфа — толькі рукамі разводзяць. А Гудзеева Хрыстом-Богам прасіў — лёд, камень. Дзяржава — не таварыства дабрачыннасьці. У нас усё падпарадкавана плянам. Па пляну далі крэдыт, па пляну й плацеце. Кропка. Кро-опка! Хоць плач ...

Цярэшка: Не таварыства дабрачыннасьці? Гудзееў так сказаў?

Ліхтароў: Адрэзаў, а не сказаў.

Цярэшка: А мы на яго падтрымку спадзяваліся. Яшчэ воз сена ўпёрлі.

Кавальчук: (Ліхтарову): Няўжо ніякага выйсця?

Ліхтароў: Ніякага.

Кавальчук: А падумаўшы?

Ліхтароў: Усе грашовыя апэрацыі праводзіць бязь ведама дзяржбанку? Усе выручаныя грошы пускаць у абарот без кантролі банку? Рызыкаўны выхад.

Кавальчук: Та-ак, гэта ня выхад, а ўваход. У пракуратуру, а адтуль безь перасадкі ў турму. Крымінальная справа!

Цярэшка: Не, ужо лепей з гэтым ня звязвацца!

Кавальчук: Але нам трэба грошы ... Грошы, грошы ... Сяньня-ж, заўтра ... Без абаротных сяродкаў нам не разблытаць гэты вузел. Давядзецца рызыкаваць.

Ліхтароў: Цімафей! З гэтым не жартуюць!

Кавальчук: Так, з гэтым не жартуюць. Я й не жартую.

Ліхтароў: Я рызыкаваць не хачу.

Кавальчук: Ня бойся. Цябе падводзіць ня зьбіраюся. І другі подпіс на сябе бяру.

Цярэшка (як-бы выпрабуйвае): А не шкада сваю галаву падстаўляць пад абух?

Кавальчук: А ты пад Сталінградам сваю не шкадаваў?

Цярэшка: Там было другое. Пэралом трэба было зрабіць.

Кавальчук: І тут пералом трэба.

Ліхтароў: Лепей ужо зьездзіць у міністэрства ... Папрасіць яшчэ раз крэдыт, апошні раз ...

Кавальчук: Такіх аматараў на крэдыт, як мы, — няма. Дый часу на гэта пойдзе месяц, два. А нам сяньня грошы трэба, заўтра ... Усё! Заклёпана! Да восені. А там лён выручыць нас, і разьлічымся зь дзяржавай. Адмерана й адрэзана!

Цярэшка: Будзем прадаваць бычок?

Кавальчук: Правільна. І ялавых кароў. Ідзі, выбірай на рынак. Заўтра-ж.

Цярэшка: Эх, што будзе, то будзе. Адказваць разам дывадзецца. (Намерыўся ісьці.)

Кавальчук: Чакай! Ня ўсё. Нам цяпер кжняя капейка даражэй за рубель. Мікалай Кузьміч, што ты парайш? От, скажам, быў чалавек загадчыкам фэрмы. Ну, і, сразумела, аддалі ў ягонае распараджэньне кармы: сена, салому, й другое, што там было ... А ён узяў наклаў воз сена й за здорава жывеш завёз яго, скажам, райпляну Гудзееву.

Ліхтароў: Спагнаць! Па рыначнай цане.

Кавальчук: З каго?

Ліхтароў: З загадчыка фэрмы, вядома.

Цярэшка: А калі, скажам, загадчыку фэрмы даў распараджэньне старшыня?

Ліхтароў: Без рашэньня праўленьня ці агульнага сходу такое распараджэньне незаконнае.

Цярэшка: Дык выходзіць, што старшыня ў калгасе — не гаспадар?

Кавальчук: Кжны калгасынік — гаспадар.

Ліхтароў: А загадчык фэрмы — матар'яльна адказная асоба.

Кавальчук: Ясна. (Цярэшку.) Ну дык што, Церах? Нам цяпер кжняя капейка дарага. Вернеш ад Гудзеева доўг, ці зь цябе спagnaць?

Цярэшка: Ды што ты, старшыня? За што зь мяне?

Кавальчук: За воз сена.

Цярэшка: Калі так — за мною не прападзе ... Мы таксама — не таварыства дабрачыннасьці ... Не-е ... Я яму ...

Кавальчук: Вось гэта — пагаспадарску!

Пад'яжджае на самакаце ўчастковы міліціянэр Дабрыла. Вітаючыся, казырае ўсім.

Дабрыла: Добрага здароўя!

Ліхтароў: Церах Іванавіч! А калі Гудзееў будзе адмаўляцца, упірацца, дык вазьмі сабе ў памочнікі вось гэтага вусатага грэнадзёра.

Дабрыла: А што такое? Заўважылі беспарадак?

Ліхтароў: Прысваеньне калгаснае маёмасьці, так сказаць.

Дабрыла: Функцыя мая, так сказаць. А што? Крадзеж, злоўжываньне, ці блат?

Цярэшка: Усё разам. Начальства ўзяло воз сена калгаснага, а заплаціць забылася.

Дабрыла: Ясна. Артыкул 196 прым УК ВССР. А хто?

Цярэшка: Сам Гудзееў.

Дабрыла адкашляўся.

Што? Здрэйфіў?

Дабрыла: Міліцый дрэйфіць не паложана.

Падыходзіць Аксіньня.

Аксіньня: Ты што гэта, старшыня, кантору сьцеражэш? Ня бойся, не ўцячо. Прызьві там, у Менску, штаны прасежываць. Не, дарагі ты наш старшыня, пара адвыкаць! Гаспадары так ня робяць. Сярод людзей трэба быць і наглядца — што і як яны робяць.

Кавальчук: Ты, Аксіньня, давай без артпадрыхтоўкі. Што здарылася?

Аксіньня: Пакуль ты тут сядзіш ды мазалі на крэслах націраеш, насенную бульбу раскрудучь.

Кавальчук: Раскрудучь?

Аксіньня: Ну, расьцягнуць. Ня ўсю, дык палавіну. Перабіраем там, каля капцоў — наглядзелася. Кжняя баба, на абед ідучы, у прыполе нясе, вечарам, з работы йдучы, таксама цягне. Не багата, шток дваццаць, ня болей. А колькі іх, а возчыкі? Глядзіш — і па пуду пад саломай каторы вязе. Разбагацее калгас, калі ўсе так цягаць станем? Хоць-бы хто прыкрыкнуў ці слова сказаў! Бязьбацькаўшчына была, бязьбацькаўшчына й ёсьць!

Кавальчук: А хто іменна так раскрадае?

Аксіньня: Здароў будзь, старшыня! Яшчэ чаго не хапала! Можна, яшчэ загадаеш мне арыштаваць каторага? Скажы дзякуй, што так падказала. А за руку лавіць, выбачайце, ня буду. Ты — гаспадар, ты й лаві.

Рэха Сакавіковых Святкаваньняў

ня аўтара зьлеплены з радкоў розных вершаў і заканчаны звароткай А. Змагара. Таксама трэба падаваць аўтара словаў і музыкі кажнае песьні. Мастацкая частка з такімі недарэчнасьцямі не павінна адбывацца навет дзесьці ў цёмнай вёсцы, а тут-жа ёсьць людзі, што знаюцца на рэчах. Акадэмія закончылася адсыляваньнем беларускага нацыянальнага гімну.

Ул. Д.

Лёс Анджэлес (ЗША)

З павялічэньнем беларускае калёні ў Лёс Анджэлес і ягоных ваколіцах, узмоцнілася й жаданьне некаторых яе сяброў, каб праявіліся тут большую беларускую нацыянальна-грамадзкую актыўнасьць. Пасьля абмену думкамі й паглыбляючы пачуцьці розных груп, ініцыятыўнай групай быў выбраны аб'яднаны святкаваньні камітэт дзеля адзначэньня Дня 25 Сакавіка на аснове ўзгодненага пляну. Запросіны на святкаваньне былі высланыя ўсім навакольным знаёмым суседзям. Вялікая была радасьць, што ўдзельнікаў святкаваньня сабралася ў два разы больш, як у мінулым годзе.

Святкаваньне адбылося ў нядзелю 22-га сакавіка, у тым самым уласным доме й той самай беларускай сям'і, што й летась.

Беларускі й амэрыканскі сыягі абапал прыгожа намалёваныя Пагоні ды букет красак на засланым стале, адразу выклікалі прыемны святочны настрой. Малюнак Пагоні быў выкананы маладым і здольным студэнтам мастацтва Валерыем Клішэвічам, старшым сынам беларускага паэты Ул. Клішэвіча.

Гаспадар дому прывітаў святочны сход, падчыркваючы, што ЗША прыхільна адносяцца да свята 25 Сакавіка. Святочнай праграмай кіраваў старшын святкаваньня камітэту. Прыгожую патрыятычную малітву ў паэтычнай форме ўсе прысутныя выслухалі стоячы. Узварушаюча гучэлі словы: «Магутны Божа, ... зрабі шчаслівай Краіну нашу і наш Народ».

Прывітаньні й пажаданьні ад губэрнатора Каліфорніі й мэра Лёс Анджэлес былі ўзнагароджаны дружнымі воплескамі. Вельмі ўдалы й арыгінальна-

прыгожы рэфэрат — «Сорак адзін год пад сыягам Сакавіка» — жыва й пачуцьцёва прачытаў ведамы наш паэта Ул. Клішэвіч. Падаўшы ён да тэмы запраўды із сваёй гарачай, шчырай патрыятычнай душой і сэрцам. Рэфэрат слухаўся зь лёгкасьцю, дзякуючы добрай дыкцыі паэты. Аснова рэфэрату была пастаўлена пераплецена значнымі, праграмнага характару, найпрыгажэйшымі да тэмы цытатамі з нашых найбольшых волатаў беларускага адраджанага мастацкага слова Янкі Купалы й Якуба Коласа.

Пасьля рэфэрату ўстаўленьнем і хвілінай маўчання ўдзельнікі святкаваньня ўшанавалі памяць усіх загінуўшых у змаганьні за рэалізацыю Акту 25 Сакавіка.

Пачаткам мастацкай часткі быў выступ дацкі сям'і Грамыкаў, Веры, якая адыграла на скрыпцы вальс «На хвалях». Пасьля гэтага другая маладая Беларуская — вучаніца пачатковай школы — Сабіна Канановіч прадэклямавала верш Я. Купалы «За праўду». Затым выступіла добра ведамая пляюня беларускіх народных песняў — паважаная сп-ня Марыя Меленцьева, якая прапаяла на пачатак песню «Адна, ізноў адна», гарманізацыі Галкоўскага, словы К. Буйлы, пад акампаньямэнт на акардыёне сп. Алімпіа Меленцьева. Выступ спадарства Меленцьевых быў мілай неспадзеўкай для ўсіх, бо-ж ведама было, што яны даўжэйшы час мусілі папраўляць сваё аслабленае здароўе. Дзьве іншыя песні ў іхнім мастацкім выкананьні — «Астры», словы М. Багдановіча, і танго «Васількі» кампазыцыі М. Куліковіча моцна ўсхвалявалі слухачоў. Моцнымі воплескамі быў ўзнагароджаны бязінтэрэсоўны ўдзел спадарства Меленцьевых у святочнай праграме. Гэтым прыгожым аступкам яны запраўды заслужылі на шчырую ўдзячнасьць беларускай грамады, якая бачыць у іх прыяцеляў беларускай песні й музыкі.

Верш Крота «Паміж жыта» прыгожа прадэклямаваў Алёша Клішэвіч. Былі вельмі мілымі й доклімамі беларускіх вершаў дзьвёх малых сястрычак Ірэны й Юсіі Стусаў. На заканчэньне мастацкае часткі сп-ня Ф. Канановіч прадэклямавала верш Я. Купалы «Прарок».

Праграма закончылася адсыляньнем беларускага нацыянальнага гімну.

Пачастунак прайшоў у вельмі вясёлых настрой. Сп-ня М. Меленцьева яшчэ прапаяла солё некалькі беларускіх народных песень: «А дзе я радзілася — ня была», «Хлопец пашаньку пахае» і іншы, а сп. к. Меленцёў доўга весяліў усіх музыкай на акардыёне. Сп. Клішэвіч шодра «частаваў» усіх сваёй найнавейшай паэтычнай творчасцю.

Пры разьвітаньні чуліся галасы захаплення і агульнага задавальненьня з удала наладжанага святкаваньня. Сёлетні Дзень 25 Сакавіка ў Лёс Анджэлес з усіх разоў найбольш ярка паказаў, як моцна патрэбнае нам аб'яднаньне й як карысным яно зьяўляецца для ладжання беларускіх імпрэзаў.

Святкаваньні камітэт

Парыж (Францыя)

22-га сакавіка Беларусы Парыжу ды ягоных ваколіцаў належна і ўрачыста адсвяткавалі 41-я ўгодкі зь дня абвешчання Незалежнасьці Беларусі.

А 11-ай гадзіне рапцёў у беларускай капліцы сьв. Людовіка адбылася святочная літургія, падчас якое ўсе вернікі супольна ўзяліся малітву за Беларусь ды наш шматпакутны Беларускі Народ. Глыбокае маленне, натхнёнае служэньне ды прынагоднае казаньне а. Маскаліка пакінулі незабыўна-хваляючы сьлед у сэрцах вернікаў-Беларусаў.

У гэты-ж дзень, а 15 гадзіне, у вялікай залі будынку С.Ф.Т.С. адбылася ўрачыстая Сакавікова акадэмія. У гэтай святочнай акадэміі, што была наладжаная зь ініцыятывы беларускае сындкальнае сэкцыі работнікаў пры С.Ф.Т.С., прынялі ўдзел значная колькасьць Беларусцаў ды група запрошаных гасьцей. Асаблівую ўрачыстасьць святкаваньню надала прысутнасьць Прэзыдэнта Рады БНР сп. інж. М. Абрамчыка.

Урачыстую частку адчыніў кароткай, але зьмястоўнай прамовай у французскай мове старшыня беларускае сэкцыі С.Ф.Т.С. сп. М. Наумовіч, які вытлумачыў прысутным сутнасьць ды агульнаважнае значэньне Акту 25 Сакавіка. Пасьля яго, із словамі шчырага прывітаньня ды пажаданьнямі супрацоўніцтва між панавадзенымі народамі, выступіў старшыня харвацкае сэкцыі С.Ф.Т.С.

Сп. В. Міцкевіч зрабіў вельмі цікавы прынагодны рэфэрат, у якім, абмінуўшы гістарычныя асновы Акту 25 Сакавіка, закранаў актуальную тэму з мэтай ды надзею сынянянне беларускае эміграцыі ў сувязі з 41-мі ўгодкамі абвешчання Незалежнасьці Беларусі. «Нас называюць нацыяналістамі, — сказаў

ён, між іншага, — толькі за тое, што мы, як і іншыя народы мусна змагаемся за сваю незалежнасьць. Мы не саромеемся гэтага назыву ды будзем гэтакімі да таго часу, пакуль наша Бацькаўшчына ня станеца вольнаю, а народ наш — роўным паміж роўных». Вельмі зьмястоўны рэфэрат, як і малады запал самога прамоўцы ды ягонага гарачага вера ў хуткае вызваленьне нашае Бацькаўшчыны, перадаліся настрою прысутных, які быў вызначаны гучнымі воплескамі ў адрас прамоўцы.

Выступ сп. Прэзыдэнта Рады БНР М. Абрамчыка быў таксама падбадзёрваючым, сыціпла-актуальным. Адзначыўшы вялікую працу нашае эміграцыі, якая, за кароткі пасьляваенны час спрычынілася да прыхільнае зьмены палітычных паглядаў Захаду ў дачыненні лёсу нашага паняволеннага народу, сп. Прэзыдэнт, адначасна з гэтым выказаў сваё глыбокае перакананьне ў тым, што ўжо недалёкі той дзень, калі Беларусь станеца вольнаю й незалежнаю дзяржаваю.

Урачыстая Сакавікова акадэмія закончылася мастацкаю часткай, у якой прынялі ўдзел сп-ва К. і сылявак В. Жаўняровіч, ды сыціплым пачастункам.

Аўген Кавалеўскі

Рым (Італія)

Невялікі гурток Беларусцаў у Рыме сёлета адзначаў угодкі абвешчання незалежнасьці Беларусі больш сыціпла як у папярэднія гады, бо гурток наш значна зьменшыўся, але сутнасьць святкаваньня гэтага вялікага беларускага нацыянальнага Дня нічуж ня зьменшылася.

У самы дзень 25 Сакавіка Ватыканскае Радзіё перадавала адумасловую аўдыцыю ў рамках беларускіх радыёпрадачаў. На тэму дня прамаўляў а. Леў, аналізуючы падзеі за мінулыя 41 год і выказваючы непакіснае перакананьне, што акт 25 Сакавіка бязумоўна здзейсьніцца.

А ў дзень 31 Сакавіка перад копію судатворнае іконы Жыровіцкае Маці Божай у царкве айцоў Базыльянаў была адпраўлена Служба Божая за Беларусь, на якой акрамя Беларусцаў прысутнічалі так-жа нашы прыяцелі з суседніх народаў. Папалудні гэтага дня ў памешканьні кс. д-ра Татарыновіча гурток Беларусцаў і нашых бліжэйшых прыяцеляў наладзілі беларускі вечар, дзе ў шчырай сяброўскай атмасфэры праслухалі канцэрт беларускіх народных песень і мелёдыяў.

Рымлянін

Сыднэй (Аўстралія)

30-га сакавіка дружная беларуская грамада сабралася ў Сыднэй, каб адзначыць вялікі дзень Сакавіковага Акту.

У адумаслова прыбранай залі выступіў з рэфэратам гістарычнага зьместу др. Я. Малецкі. У рэфэраце разглядалася таксама і сучаснае палажэньне як на Бацькаўшчыне, так і тут у нашых эміграцыйных радох.

Пасьля рэфэрату прысутныя праслухалі рад дэклямацыяў беларускіх патрыятычных вершаў. Тут выступіў і 5-гадовы Юрка Качанок, дэклямуючы вершык «У роднай старонцы».

Пасьля акадэміі прысутныя заселі за супольны падрыхтаваны стол, дзе ў вольнай таварыскай гутарцы дзяліліся сваімі ўспамінамі й меркаваньнямі. На ахвярную лісту ў фонд 25 Сакавіка было сабрана 5 фунтаў і 15 шылінгаў. За падрыхтоўку гэтага ўдалага вечару належыцца вялікая падзяка спадарыням Лужынскай, Качановай і Сіткоўскай.

Я. Л.

УВАГА, БЕЛАРУСЫ МЭЛЬБУРНУ!

Пры Згуртаваньні Беларусцаў у Вікторыі зарганізавана беларуская бібліятэка, карыстаюцца якой запрашаюцца ўсе нашы суседзі.

Адрас бібліятэкі:

1, Swift St., Northcote

ПОШУКИ

Захаркевіч Іван шукае Буневіча Ўладзімера, нар. у 1920 г у вёсцы Мокрава, Лунінецкага раёну, вывезенага ў 1943 г. гэтапам у Нямеччыну (былі чуткі, што, быццам, у Пчэцін). Весткі вельмі прасіцца слаць на наступны адрас:

Jan Zacharkiewicz
2618 W 17 Str.
Chicago, Ill., USA

ХТО ЯШЧЭ НЕ ПАПІСАЎСЯ НА ЗБОРНИК ПАЭЗІІ МАКСІМА БАГДАНОВІЧА, ПАВІНЕН ЗРАБІЦЬ ГЭТА БЕЗАДКЛАДНА! ПАНА АДНАГО ЭГЗЭМПЛЯРА ЗБОРНИКА — 3 ам. даляры.

13 сакавіка сёлета ў Англіі адыйшоў на вечнасьць

Сьв. Пам. ГАЛ ЁЛІШ ШКЛЯНІК

Сьмерць на атаку сэрца заўчасу прыпыніла Ягонае жыцьцё ў веку 55 гадоў.

Памерлы быў ня толькі сьведамым, але й шчырым змагаром і патрыётам. Належаў да беларускае арганізацыі й быў адным з найахвярнейшых вернікаў БАПЦ ў Вялікабрытаніі. Адзначаўся пабожнасьцю, вельмі асцябальна, разважаю і дабратою. Жывучы ў іншанацыянальным лягэры, заўсёды годна рэпрэзэнтаваў Беларусаў.

Пахаваны, пры лічным удзеле Беларусаў з Манчэстэр і жыхароў лягэру, дзе нябожчык стаў пражываў, адбыліся 17 сакавіка на ангельскім могільніку Грэт Будворч каля Нартвіч.

Паніхіду па нябожчыку адправіў а. пратаірэі Аляксандар. Апрача пахавальнага разьвітаньнага слова а. Аляксандра, прыгожае патрыятычнае зьместу слова сказаў сп. Кажаневіч.

Найбольшым лютуньнем Сьв. Пам. Шкляніка было вярнуцца на Бацькаўшчыну, каб пачаць сям'ю, аднак ня суджана было яму гэта здзейсьніць.

Няхай-жа Яму будзе лёгкай гасціннае ангельскае зямелька, а Госпад Бог упахойць Ягоную душу, дзе супаляюць усе праведнікі.

Вікарыяльная Управа БАПЦ і сябры Аддзелу ЗБВБ Манчэстэр.

Беларуская Маслянка

14-га сакавіка 1959 г. у памешканьні Беларускага Грамадзкага Цэнтру Жано-чэя Сэкцыі пры БАЗА ладзіла беларуская запускі — маслянку. На гэтую традыцыйную беларускую імпрэзу заклікалі ўсіх каліярвыя прыгожыя плякаты-абвесткі, разьвешаныя раней у памешканьні Бел. Гр. Цэнтру. Суседзі адгукнуліся й зьявіліся ў вялікай колькасьці на святкаваньне запуску.

Не малая сямейка засела за 14 сталамі прыгожа накрытымі й застаўленымі халоднымі закускамі. Гаспадхазкі ўвайшлі ў кухню, дзе:

«апаляноі то і дзела
Па дзежцы бегаў жава, сьмела,
І кідаў цеста ў скавародкі.
Дадала піск яно кароткі,
Льлючыся з шумам на патэльні
І ў зар стаўлялася пякельны;
І там зь яго ў вачавідкі
Пякліся гладзенькія пліткі
Вліноў, спаднізу наздраватых
У гору пышна, пухла узнятых...

І блішчы з патэльні вандроўвалі на сталы — а да бліноў была й верашчака з каўбасой, рэбрынкамі й тварог із сьмятанай. Настрой стварыўся радасны, вясёлы. Да гэтага спрычынілася таксама й маленькая мастацкая гумарыстычная частка: беларускі лубок — заўсёды прыйманы цёпла глядачамі; выконвалі яго

БЕЛАРУСКАЯ МОВА

У ЛЁНДАНСКИМ УНІВЭРСЫТЭЦЕ

Ужо некалькі гадоў беларуская мова нараўні зь іншымі славянскімі мовамі ёсьць адным з прадметаў экзаменаў на Лёнданскім унівэрсытэце. Толькі аднак сёлета быў вызначаны Беларус экзамінатарам, бо дагэтуль быў ім Ангелец, які разумее пабеларуску і навучыўся беларускае мовы з кніжкі.

Цяпер на экзамінатара вызначаны а. др. Ч. Сіповіч, які ўжо апрацаваў экзамінацыйныя тэксты й якія ўжо зацьверджаны й надрукаваны Лёнданскім унівэрсытэтам.

ЛУЧНАСЬЦЬ ЗЬ БЕЛАРУСАМІ

У ШВЭЦЫІ

Сёлета была думка святкаваць нашае нацыянальнае свята супольна з прадстаўнікамі Беларусаў Швэцыі, якія меліся прыехаць у Лёндан. Нажаль гэтага праекту не ўдалося ажыцьцявіць, аднак лучнасьць між ЗБВБ і Беларусамі Швэцыі што раз цясьнейшая й ня выключана, што ў недалёкай будучыні сустрэнемся. Важным ёсьць таксама супрацоўніцтва із сп. Вало, мастаком, які знае Беларус, і шмат твораў якога жыўцом адтварае беларускае жыцьцё. Праектуецца зарганізаваць выстаўку мастацкіх твораў сп. Вало ў Лёндане.

А. Д.

БЕЛАРУСКАЯ РАДЫЯПРАГРАМА З БАФАЛІЕ

У нядзелю 22 сакавіка, а гадз. 5.15 пп. праз радыястанцыю з Вафалё ў Украінскай праграме М. Шарвана была далучаная 15-хвілінная беларуская радыяперадача ЗБК (зарганізаваў А. Маркевіч), прысьвечаная 41-ым угодкам Акту 25 Сакавіка, якая складалася з адумасловага камэнтэру й песняў: «Пагоня», «Марш Беларускіх Партизанаў», «Лявоніха», «Маю толькі шлях адзін» і Беларускага нацыянальнага гімну.

А. — вiч

Адказы Рэдакцыі

Сп. Брыцэлаву Скарынічу, Нью Ёрк, ЗША): З прысланага матэрыялу, як бачыць, карыстаем і моцна дзякуем. Із запрапанаваных далейшых матэрыялаў з «Жывой газэты» Культурна-асьветных вечароў будзем таксама ахвотна карыстацца. У справе друкаваньня падвалам «Жаролы да гісторыі Беларусі» і «Агульнай працы зь гісторыі Беларусі» паведамім пазней асобным лістом, як высьнім гэтую справу дакладна. Зь перададзенага раней артыкулу «Нашто і як зьбіраць беларускія геаграфічныя й асабовыя назвы» Рэдакцыя, нажалі, скарыстаецца ня можа, з гледзішча на тое, што гэта ня зусім газэтных матэрыял, як і на тое, што ў эміграцыйных умовах жыцьця вельмі цяжка, а часта і немагчыма зьбіраць беларускія геаграфічныя й асабовыя назвы. Таму гэны нумар «Роднае мовы», у якім зьмешчаны менаваны артыкул, адсылаем назад звычайным упісаным лістом.

Сп. А. Б. (Нью Ёрк, ЗША): Абяцаны Вамі артыкул аб Першым Усебеларускім Кангрэсе й Акце 25-га Сакавіка на падставе матэрыялаў газэты «Гоман» атрымалі сваячасова, які будзе зьмешчаны ў вадным з наступных нумароў газэты. Вельмі дзякуем за цэннае супрацоўніцтва.

Сп. Міхасю Кавыло (Саўт Рывэр, ЗША): «Вянок санэтаў» пад загалоўкам «Чорны лё» атрымалі й зьмесьцім у вадным з наступных літаратурных дадаткаў «Вацькаўшчыны». Вялікае дзякуй.

10 год таму „Бацькаўшчына“ пісала:

У нядзелю 10 красавіка ў Мюнхэне на Кёнігспляцы адбыўся вялікі міжнацыянальны мітынг панавадзеных балышавізмам народаў супраць перасьледваньня рэлігіі й супраць канцлягераў у СССР. У ім прынялі ўдзел і Беларусы.

★

20 сакавіка сёлета адбыўся ў Лёндане 3-ці агульны зьезд Згуртаваньня Беларусаў Вялікабрытаніі, на які зьехаліся з усяе Ангельшчыны 74 дэлегаты з правам пастанаўляючага голасу.

№ 10 (54), 20 красавіка 1949 г.

3. Ст.

НАШЫЯ ПРАДСТАЎНІЦТВЫ

АНГЕЛЬШЧЫНА:
Mr. Aleksander Laszuk, 97 Moore Park Rd., London, S. W. 6.

АРГЕНТЫНА:
Asociacion Bielorusa en la Argentina, Calle Coronel Sayos 2877, Valentin Alsina, p-cia Buenos Aires.

АЎСТРАЛІЯ:
Mr. A. Vasilenia, 39 Edwin St., Croydon, N. S. W.
Mr. A. Maroz, 109 Morrison Rd., Midland Junction, W. A.
Mr. M. Nikan, 14 Steel St., Spotswood—Melbourne, Vic.
Mr. W. Akavity, 80 Tapley Hill Rd., Royal Park, S. A.

БРАЗЫЛІЯ:
Mr. C. Cimafilejcyk, Prasa 76, Tiridentes, Curitiba — Parana.

ЗАДЗІНОЧАННЫЯ ШТАТЫ:
Mrs. L. Bielenis, 2042 W. St. Paul Ave., Chicago 47, Ill.
Mr. B. Danilovich, 303 Howard St., New Brunswick, N. J.
Mr. Ul. Duniec, 814 Brayton Ave., Cleveland 13, Ohio.

КАНАДА:
Mr. K. Akula, 57 Riverdale Ave., Toronto, Ont.

ФРАНЦЫЯ:
Union des Travailleurs Biélorussiens en France, 26, rue de Monthonlon, Paris 9.
Mr. W. Kasztelan, 83 rue Kleber, Mouvoux (Nord).

Беларускі тыднёвік палітыкі, культуры й грамадзкага жыцьця.

Выдавец: Уладзімер Бортнік

РЭДАГУЕ КАЛЭГІЯ

Артыкулы, падпісаныя прозьвішчам або ініцыяламі аўтара, не заўсёды выражаюць пагляды Рэдакцыі. Незамоўленыя рукапісы назад не вярочваюцца. Рэдакцыя адказвае на лісты толькі пасля далучэньня паштовае маркі або міжнароднага паштовага купону.